

ธรรมะกับกลัวโควิด – 19

ดี.เจ. บัญชร วิเชียรศรี ผู้ดำเนินรายการ “จิตกาแพข้างสภา”

สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

สนทนากับอาจารย์สุจินต์ บริหารวนเขตต์

วันเสาร์ที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2563

บ. อาจารย์สุจินต์ครับ ในสังคมเราทุกวันนี้ ไม่ว่าจะสังคมโลกหรือว่าสังคมไทยก็ตาม เรามีความรู้สึกวิตกกังวล หวาดกลัวต่ออะไรทั้งหลายที่เกิดขึ้นรอบตัว และเราไม่รู้ว่ มันคืออะไรแน่ และมันจะไปจบตรงไหน อาจจะเป็นความเจ็บ ความป่วย ความตาย โดยเฉพาะในช่วงนี้เราได้ยิน โควิด – 19 ก็เป็นข่าวที่ดังไปทั่วโลก ทั้งภาคใต้ก็มีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความไม่ปลอดภัยในพื้นที่ 3 จังหวัด คนไทยก็วิตกกังวล มาจากต่างถิ่นเวลาที่มาในพื้นที่ภาคใต้ หรือมาหาดใหญ่ก็กังวลว่าจะเจอกับรูปแบบนี้หรือเปล่า แต่เอาเข้าจริง ๆ แล้วแม้แต่ชีวิตประจำวัน คดีอาชญากรรม อุบัติเหตุทั้งหลายมันก็เป็นภัยที่แวดล้อมอยู่รอบตัวเราตลอดเวลาเลย ที่นี้ท่ามกลางความกลัวต่าง ๆ เหล่านี้ เราควรพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัวของเราอย่างไรครับ ในทางพระพุทธศาสนาครับ

สุ. ค่ะ ความจริงที่สุดก็คือว่า มีใครสามารถบังคับบัญชาไม่ให้เกิดขึ้นได้ไหมในเมื่อเกิดแล้ว เห็นไหมคะ เราต้องไตร่ตรองไปถึงต้นเหตุจริง ๆ ว่า เราไม่ได้เข้าใจเลยว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีใครสามารถจะทำอะไรได้เลย นอกจากมีปัจจัยจะให้สิ่งใดเกิดขึ้น สิ่งนั้นจึงจะเกิดขึ้นได้ ดูเหมือนเป็นเรื่องธรรมดา แต่ว่าความจริงลึกซึ้ง คือว่าถึงจะมีภัยไม่มีภัยอย่างไร ก็ต้องมีเห็น มีได้ยิน มีคิดนึก ห้ามไม่ได้ แคะนี้ยังห้ามไม่ได้ แล้วจะไปห้ามภัยอะไรได้คะ ในเมื่อมีปัจจัยที่จะเกิดก็เกิด เกิดให้เห็นด้วยว่า ใครก็ทำอะไรไม่ได้ บังคับบัญชาไม่ได้ เพียงแต่ถ้าเข้าใจความจริงว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เป็นไปอย่างที่เราคิดหรือเราต้องการ แต่ทุกสิ่งทุกอย่างมีเหตุที่จะให้เกิดขึ้นเป็นอย่างไร ก็ต้องเป็นอย่างนั้น และตัวอย่างก็ชัดเจนทุกสมัย ถ้าไม่มีโควิด เราก็ไปคิดถึงเรื่องอื่น เราก็ลืมเรื่องนี้ แต่ไม่

ว่าอะไรก็ตามที่จะเกิดขึ้น ใครทำให้เกิดได้ ไม่มีใครสักคนหนึ่ง แต่ว่าเกิดแล้วต่างหาก แล้วเราก็จะต้องรู้จริง ๆ ว่า ใครจะรู้ซึ่งถึงเหตุที่ใครก็บังคับบัญชาไม่ได้ เพราะต้องเป็นอย่างนี้ค่ะ

บ. การที่เรากลัวภัยอันตรายที่เกิดขึ้นเพราะตัวเรา แล้วเราหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญ ถือว่าเป็นวิธีที่ถูกไหมครับ

สุ. ไม่มีทางทำได้หรอกค่ะ จะหลีกเลี่ยงอย่างไรคะ ถ้าจะใช้วิธีป้องกัน เขาก็ป้องกัน แต่จะป้องกันอย่างไรถึงเวลาที่จะเกิดก็เกิดได้ ใช่ไหมคะ เพียงแต่ว่าเราไม่ประมาท เพราะเรารู้เหตุที่แท้จริงว่าแต่ละอย่างเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ตามคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงโดยละเอียด อย่างยิ่งว่า ทุกอย่างที่เราไม่รู้ว่าจะเกิดขึ้นได้อย่างไร พระองค์ทรงแสดงเหตุ ทั้งเหตุใกล้และเหตุไกลอย่างละเอียด

เพราะฉะนั้น ถ้าไม่มีความรู้ เราก็จะกลัวไปหมดเลย อย่างวันนี้เรากลัวโรคนี้ และต่อไปข้างหน้ามีโรคอื่น เราก็กลัวอีก ใช่ไหมคะ กลัวไปหมด เพราะไม่รู้ว่าความจริงว่า เหตุที่จะให้เกิดสิ่งที่ดีก็มี เหตุที่จะให้เกิดสิ่งที่ไม่ดีก็มี ทำไมเกิดขึ้นกับคนนี้ดี เกิดขึ้นกับอีกคนหนึ่งไม่ดี ทำไมคนทั้งโลกไม่เป็น แต่ทำไมบางคนเป็น อย่างโรคนี้ก็ไม่ได้เป็นกันทุกคน ใช่ไหมคะ และความกลัวต้องมีแน่นอน ตราบใดที่มีความรักตัว ใช่ไหมคะ เกิดมานี้ก็กลัวไปหมด จะกลัวน้อยกลัวมากก็แล้วแต่

บ. เวลาพูดถึงความไม่ประมาทสำหรับผม สำหรับคนทั่วไป ผมก็มองว่า ไม่ประมาทก็คือเรารู้ว่า เราเห็นใครอย่างที่เรากลัว ๆ นี่แหละ กลัวอุบัติเหตุ กลัวอาชญากรรม กลัวโรคภัยไข้เจ็บ กลัวภัยพิบัติทางธรรมชาติ และผมก็หลีกเลี่ยงที่จะเจอมัน ผมถือว่าเป็นความไม่ประมาท

สุ. คนที่เขาเป็นโควิด เขาหลีกเลี่ยงหรือเปล่า แต่เขาก็เป็น ใช่ไหม หรือเขาไม่หลีกเลี่ยง เขาก็เป็น ใช่ไหม เพราะฉะนั้น จริง ๆ แล้วก็มีเหตุที่มองเห็นใกล้ ๆ ว่า ถ้าปล่อยตัว ไม่ระวังตัวเลย ก็มีทางที่จะเป็นไปได้ แต่เหตุไกลยิ่งกว่านั้นก็คือว่า คนที่ระวังตัวแล้วยังเป็นได้ เพราะอะไร และคนที่ไม่ระวังตัวอย่างนั้น แต่ถึงเวลาจะไม่เป็นก็ไม่เป็น หรือเป็นกันทุกคน หรือคนที่กลัว คนที่ระวังเท่านั้นที่ไม่เป็น และคนที่เป็นไม่ระวังเท่านั้นหรืออย่างไรคะ

บ. คนที่ระวังก็เป็น เท่าที่ผมได้ยินข่าวมา

ส. เพราะฉะนั้น ระวังอย่างไรก็เป็นได้ถ้าถึงเวลาที่จะเป็น แต่ถ้าไม่ถึงเวลาที่จะเป็น อย่างไม่เป็น แต่จะไม่เป็นเสียเลย เป็นไปไม่ได้ เพราะว่าที่เกิดมาคือเป็นแล้ว และจะเป็นไปเรื่อย ๆ ทุกขณะ ใช้ไหมคะ ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น เป็นดี เป็นร้าย เป็นทุกข์ เป็นสุข ต่าง ๆ เหล่านี้ ก็เป็น อย่างนี้แน่นอน ไม่ใช่จะเป็นดีไปตลอดเวลา หรือการเป็นทุกข์ บางคนก็ทุกข์กาย แต่ใจเขาไม่เป็นทุกข์เลย บางคนก็ใจทุกข์มาก แต่กายไม่เป็นทุกข์เลย และทั้งหมดนี้คือไม่รู้เหตุว่า สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เกิดขึ้นมาได้อย่างไร เพราะฉะนั้น เมื่อไม่รู้เหตุ ก็ไม่รู้ว่าจะทำอะไรที่จะให้ผลที่ดีเกิดขึ้น เหตุอะไรที่จะให้ผลที่ไม่ดีเกิดขึ้น

บ. ถ้าฟังตามที่อาจารย์พูดแล้วนึกตามไป โดยทั่ว ๆ ไป ผมก็เหมือนกับว่า อย่างนั้นเราก็ไม่ต้องทำอะไรเลย เพราะเหตุมันจะเกิด มันก็ต้องเกิดของมันอยู่แล้ว ไม่เห็นจำเป็นต้องไป หลีกเลี่ยงหรือระมัดระวังอะไร มันเหมือนความประมาทด้วยไหม แบบนั้น

ส. เห็นไหมคะ เริ่มคิดผิดแล้ว ตามความไม่รู้ ก็คือคิดว่า ถ้าอย่างนั้นก็ไม่ต้องทำอะไร แต่คิดหรือเปล่าว่า ต้องทำดี ต้องเป็นคนดี เพราะเป็นเหตุที่จะให้เกิดสิ่งที่ดี ถูกต้องไหมคะ

บ. ครับ

ส. เพราะฉะนั้น เราข้ามค่ะ เราไปมองเหตุทั่ว ๆ ไป ป้องกันโรค หรืออะไร แต่เหตุ ยิ่งกว่านั้นก็คือว่า สิ่งที่เป็นเหตุที่ดี อย่างไร ๆ ผลก็ต้องดีแน่นอน และส่วนเหตุที่ไม่ดี จะทำอย่างไรก็ต้องไม่ดีค่ะ ทำไมคนเราเกิดมายังไม่มีโรคโควิดเลย หรือโรคอะไรทั้งสิ้น แต่พิการก็ได้ อะไรก็ได้ทุกอย่าง คิดว่าจะตายด้วยโรคนี้ก็ไม่ใช่ ตายด้วยโรคอื่นก็ได้ หรือไม่มีโรคอะไรก็ได้ตายได้ เพราะฉะนั้น แต่ละคนก็หวังแต่สิ่งที่ดี แต่ไม่รู้ว่าจะเกิดสิ่งที่ดีนั้นคืออะไร เพราะฉะนั้น เหตุนี้มีมาตั้งแต่ยาวไกลมาก คือเหตุที่ดีจะต้องให้ผลที่ดีเสมอไป เหตุที่ไม่ดีก็ต้องให้ผลที่ไม่ดีเสมอไป นี่ไม่ผิดใช่ไหมคะ

บ. ไม่ผิดครับ

สุ. ค่ะ แต่เราลืม เราคิดว่า ถ้าอย่างนั้นก็ไม่ต้องทำอะไร ขณะนั้นที่ไม่ต้องทำอะไรก็คือว่า ไม่ดีแน่ เพราะเหตุว่าไม่รู้ว่าจะควรทำดี

บ. หมายถึงว่าถ้าคิดว่า ไม่ต้องทำอะไร ปล่อยไป แปลว่าแม้แต่ทำดีก็ไม่ได้ทำ

สุ. ค่ะ คิดผิดค่ะ ปล่อยไป เห็นไหมคะ ปล่อยไปก็ต้องไม่ดีไปเรื่อย ๆ เพราะเราไม่มีความเข้าใจที่ถูกต้อง ขณะที่ปล่อยไปนั้นทำดีหรือเปล่า เห็นไหมคะ แต่ถ้าทำดีก็ไม่ใช่ปล่อยไปอย่างเวลานี้มีโรคโควิด ใคร ๆ ก็ช่วยกัน ดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ไม่ทุจริตเรื่องอะไรต่ออะไรต่าง ๆ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็ค่อย ๆ บรรเทาลงไปได้ แต่ถ้ามีสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้นก็ยิ่งทำให้สถานการณ์นี้ไม่ดี เพราะฉะนั้น จุดที่สำคัญที่สุดที่คนลืมก็คือความดีความชั่วซึ่งเป็นเหตุที่แท้จริง แต่เรามองไม่เห็น เขาไปคิดแค่ว่าจะป้องกันตัวเท่านั้น แต่ใจป้องกันหรือเปล่าที่จะไม่ทำสิ่งที่ไม่ดี

บ. ความดีหรือสิ่งที่ดี เราประเมินได้ด้วยอะไรบ้างครับ ผมเคยเห็นบางสิ่งบางอย่าง บางคนบอกว่าเป็นความดีของเขา ในขณะที่อีกคนหนึ่งมองไม่เห็นเหมือนกัน เขาบอกว่าไม่ใช่ ความดีของเขาเป็นอีกอย่างหนึ่ง

สุ. เพราะฉะนั้น ความดีของคนที่ไม่เคยฟังพระธรรมเลย กับความดีของคนฟังพระธรรมแล้วเข้าใจในเหตุและผล ก็ต้องต่างกัน ใช่ไหมคะ

บ. ครับ

สุ. เพราะฉะนั้น เขาไม่เรียนรู้เหตุที่แท้จริง แม้แต่เดี๋ยวนี้เอง ได้ยินเสียง บังคับได้ไหม ไม่ได้ยิน

บ. ไม่ได้ครับ

สุ. ค่ะ เพราะฉะนั้น ทุกอย่างเหมือนเกิดเองตามลำพัง แต่ความจริงไม่ใช่เลย เพราะว่าเสียงในปากก็มี เสียงไกล ๆ ก็มี เสียงในห้องก็มี คนละห้อง แต่เสียงที่ได้ยินต้องเป็นเสียงที่ไม่ใช่เสียงอื่น แต่เป็นเสียงที่เฉพาะทำให้ได้ยินเสียงนั้นเกิดขึ้น จะเป็นเสียงดีหรือไม่ดี ละเอียดยากเลยคะ ถ้า

เราจะย่อยเวลาแต่ละขณะลงมาสั้น ๆ เป็นเห็น เป็นได้ยิน เป็นคิดนึกซึ่งเกิดดับสลับกันรวดเร็วมาก
 ทั้งวัน ไม่มีอะไรที่อยู่นิ่งหรือคงที่เลย แต่เราไม่รู้ค่ะ เพราะว่าติดกันหมดจนกระทั่งมองไม่เห็นว่าจะอะไร
 เกิดขึ้น อะไรดับไป เพราะว่าต่อกันเร็วมาก เพราะฉะนั้น เมื่อถึงนี้เราคุยเรื่องนี้ และเราก็คุยกันอีก
 เรื่องหนึ่ง เห็นไหมคะ เรื่องอื่นหมดแล้ว เพราะฉะนั้น เรื่องโควิดก็เป็นเรื่องหนึ่ง ถ้าเรานอนหลับสนิท
 ก็ไม่รู้ไม่เห็นอะไร แต่พอตื่นขึ้นมาก็กังวลด้วยความรักตัว แล้วแต่กังวลนั้นจะทำเพื่อตัวเอง หรือจะ
 ทำเพื่อคนอื่น ก็มีหลายสาเหตุ แต่ดิฉันคิดว่า ถ้าทุกคนมีความเข้าใจในความดีและทำดี ไม่กลัว
 อะไรเลย

บ. ถ้าอย่างนั้นหมายถึงว่า ภัยที่แท้จริงที่เราควรตระหนัก ไม่ใช่ภัยที่คนทั่ว ๆ ไปกำลัง
 รู้สึกอยู่ ณ เวลานี้ ว่ากลัวสิ่งนั้นที่เป็นปัจจัยภายนอกอย่างนั้นอย่างนี้ กลัวความเปลี่ยนแปลงอย่าง
 นั้นอย่างนี้ อย่างนั้นหรือครับ

สุ. ค่ะ เพราะแต่ละคนกลัวกันทั้งนั้นเลย แต่ภัยจะเกิดกับใครคะ โรคนี้ ต้องสำหรับคนที่
 ภัยนั้นจะเกิดขึ้นกับเขา ใช่ไหมคะ ไม่อย่างนั้นป่านนี้ทุกคนก็เป็นไปหมดแล้ว เพราะฉะนั้น ไม่ว่า
 อะไรจะเกิดขึ้นกับใคร ก็ต้องมีเหตุเฉพาะคนนั้น คนนั้น แต่ละคนไป เป็นเรื่องที่ละเอียดมาก แต่
 ทั้งหมดสามารถจะค่อย ๆ ไตรตรองและเข้าใจว่า จริง ๆ เรากลัวอะไร ตราบใดที่เราเกิดมาเป็น
 อย่างนี้ เราต้องกลัว คนไม่กลัวไม่มี ตั้งแต่เกิดมาก็กลัวแล้ว ไม่กลัวอะไรมาก ก็กลัวจิ้งจก ตุ๊กแก
 กลัวมด เพราะความกลัวยังมีอยู่ เพราะไม่รู้ความจริงว่า กลัวแล้วดีไหม กับไม่กลัวแต่เข้าใจสิ่งที่เรา
 กลัวว่าคืออะไร

บ. ถ้าอย่างนั้นสิ่งที่เรากลัวจริง ๆ คืออะไรครับ

สุ. จริง ๆ แล้ว น่าจะกลัวความไม่รู้ความจริง ซึ่งขณะนี้ก็มีแต่ไม่รู้จึงได้กลัว ทั้ง ๆ ที่สิ่ง
 นั้นหมดแล้ว เราพูดถึงเรื่องโควิด - 19 จบไปแล้ว จะกลัวอีกไหม จบแล้ว คนที่จะกลัวก็จะกลัว
 ต่อไปอีก แต่คนที่มิเรื่องอื่นที่จะคิด เขาก็ไม่คิดเรื่องนี้แล้ว ทุกอย่างคือความกลัวเกิดเพราะไม่รู้

แต่ที่จริงแล้วแต่ละหนึ่งขณะที่เกิดและปรากฏต่าง ๆ กันไปหลากหลายคืออะไร ทำไมเกิดอย่างนี้ ทำไมเป็นอย่างนี้สำหรับประเทศนี้ คนนี้ เรื่องนี้ ทุกอย่างหมด เราไม่รู้เหตุที่จะให้เกิดขึ้น

ฟังดูเหมือนกับว่า เราพูดเรื่องอะไรกันนี้ แต่ความจริงเป็นสิ่งที่ถ้าทุกคนลองไตร่ตรองก็จะพ้นความกลัวได้ โดยที่ว่าถ้าจะเกิดก็ต้องเกิด ไซ้ใหม่ ถ้าจะไม่เกิดก็ไม่มีใครไปทำให้เกิดขึ้นได้เลย แต่จะต้องมีเหตุที่จะทำให้ทำไมสิ่งนี้เกิดขึ้นกับคนนี้ ทำไมสิ่งนี้เกิดขึ้นกับคนนั้น ตามเหตุตามการที่เกิดขึ้นต่าง ๆ หลากหลายมาก

บ. ผมฟังที่อาจารย์สุจินต์อธิบายจับได้อยู่ตรงส่วนหนึ่งก็คือ เวลาเรากลับขึ้นมาแล้วเราก็นายกกลับไป แต่เราอาจจะกลัวความกลัวเดิมนั้นขึ้นมาอีกได้ เป็นเกิดดับ เกิดดับ อย่างนั้นหรือครับ

สุ. ถูกต้องค่ะ ไม่มีอะไรที่ไม่ดับไปเลยสักอย่างเดียว คือ ดับนี้เราเข้าใจว่าหมด แต่ความจริงสิ่งทั้งหมด เราใช้คำว่า “ดับ” เพราะว่าไม่กลับมาอีกเลย ไปค้นหาที่ไหนก็ไม่ได้ อย่างเสี่ยงเมื่อกันนี้ แค่มื่อกันนี้ หรือต่อจากนั้นก็ไปหาที่ไหนอีกไม่ได้เลย เร็วไหมคะ แล้วเราก็กลิบไปแล้วด้วย แล้วก็เสี่ยงใหม่เกิดขึ้น แล้วก็ดับไปอีก เป็นอย่างนี้ปิดบังทุกขณะ ไม่ให้รู้ความจริง

บ. ถ้าอย่างนั้นภัยที่แท้จริงคืออะไรครับ

สุ. คือกิเลส ความไม่รู้ พระอรหันต์ท่านจะกลัวโรคโควิดไหมคะ

บ. ตามที่ได้อ่านได้ยินมา ไม่กลัวครับ

สุ. ไม่มีกิเลสเลยทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น ไม่หวั่นไหวเพราะรู้ต้นเหตุจริง ๆ ว่าเหตุที่เกิดขึ้นนั้นคืออะไร ถ้าเหตุมี และถึงเวลาที่จะเกิด ใครก็ยับยั้งไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการตาย ได้ลาม เสื่อมลาม หรือมีภัยต่าง ๆ หรืออะไรทั้งหมด ไม่มีใครไปยับยั้งได้เลยถ้าพร้อมถึงเวลาที่จะเกิดก็เกิดให้เห็นแล้ว

บ. ความกลัวเหล่านี้เป็นภัยอย่างไรครับ

สุ. เพราะว่าเราไม่รู้ความจริงซึ่งถ้าพูดตอนนี้ก็เป็นเรื่องที่ลึกซึ้งมาก แต่สามารถจะเข้าใจได้คือภัยที่เข้าใจผิดว่า “มีเรา” สิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดที่เกิดขึ้นเป็นเรา แต่ความจริงถ้ารู้จริง ๆ ไม่มี

เรา ธรรมะทั้งหลายเป็นอนัตตา ไม่ใช่อัตตา ไม่มีเรา ไม่ว่าอะไรทั้งหมด ไฟก็มีปัจจัยเกิดขึ้น ลมก็มีปัจจัยเกิดขึ้น ไม่ว่าจจะรู้ร้อน จะเย็น จะหวาน จะเค็ม จะตื่นเต้น จะดีใจทั้งหมดมีปัจจัยจึงเกิดขึ้น ถ้าไม่มีก็ไม่เกิด เพราะฉะนั้น เราไม่รู้เลยว่าสิ่งเหล่านั้นที่เกิดแล้วดับไปไม่เป็นเราเลยสักอย่างเดียว พอเกิดมา ขณะที่เกิดหายไปเลย ไม่กลับมาอีกเลย มีแต่ขณะต่อไป ๆ จนกระทั่งจากโลกนี้ไป ไม่เหลือ เมื่อไรจึงจะรู้ว่า แท้ที่จริงไม่มีเราตั้งแต่เกิด เพราะว่าพอตายก็ไม่เหลือเลย เหมือนทุกขณะ ๆ เมื่อวานก็ไม่เหลือถึงวันนี้ เมื่อคืนก็ไม่เหลือถึงเดี๋ยวนี้ ไม่อย่างนั้นเราจะไม่รู้จักพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย ได้ยินสักคำหนึ่งก็ไม่เข้าใจความลึกซึ้ง เช่นว่า “ธรรมะทั้งหลายเป็นอนัตตา” สัพเพทั้งหลาย สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา ลืมไม่ได้เลย แต่ทำไมเราไม่คิดว่า อันนี้พันภัยแน่ถ้ามีความเข้าใจที่ถูกต้อง เพราะสิ่งที่มิใช่เรา ดีก็เกิดขึ้นโดยมีเหตุ ชั่วก็เกิดขึ้นโดยมีเหตุ ผลของดีของชั่วก็เกิดขึ้นโดยมีเหตุ แล้วเราอยู่ตรงไหน ถ้าเรามีจริง ๆ ก็ไม่ต้องตาย ใช่ไหมคะ แต่นี้ทุกคนต้องตายหมดเลย แล้วเราไปอยู่ตรงไหนตอนนั้น

บ. การเป็นอยู่ในปัจจุบันไม่ถือว่า มีอยู่จริงหรือครับ

สุ. ค่ะ ถ้าไม่เกิดจะมีไหมคะ

บ. ไม่มีครับ

สุ. เพราะฉะนั้น เมื่อเกิดก็มี ใช่ไหมคะ

บ. ใช่ครับ

สุ. พอเกิดแล้วก็เลยยึดถือสิ่งที่เกิดว่าเป็นเรา แต่สิ่งนั้นดับไปโดยเราไม่รู้เลย จิตขณะแรกที่เกิดอยู่ไหน

บ. ไม่ใช่จิตเดียวกับปัจจุบันหรือครับ

สุ. ไม่ใช่เลยคะ จิตแสนสั้น นี่เป็นสิ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องทรงบำเพ็ญพระบารมีนานเท่าไรกว่าจะรู้สัจธรรม ความจริง สิ่งทีพระองค์ทรงแสดงว่า สังขารธรรมคือสิ่งที่มีปัจจัยปรุง

แต่กำเนิดขึ้นต้องดับไป สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง สังขารทั้งหลายเป็นทุกข์ ธรรมะทั้งหลายเป็นอนัตตา ถ้าอนัตตาแล้วไม่เว้นเลยคะ แต่สิ่งที่เกิดต้องดับแน่นอน มีอะไรทั้งยังเหลืออยู่บ้างคะ ลองคิด คำพูดเมื่อไหร่ จิตที่คิดเมื่อไหร่ แข็งปรากฏ แล้วเวลาเห็น แข็งหายไปไหน แล้วไม่กลับมาอีกเลย กระทบใหม่ก็ไม่ใช่แข็งแล้ว

บ. ไม่เห็นจริง ๆ ครับ

สุ. ค่ะ ไม่เห็นค่ะ เพราะต้องฟังจนกระทั่งสามารถที่จะรู้ว่า สิ่งที่มีแต่ละหนึ่งเป็นธรรมะ คือสิ่งที่มีจริง ไม่เห็นบอกว่า เป็นเราเลย ใช่ไหมคะ แต่บอกว่า เป็นธรรมะ แต่ยึดถือธรรมะทั้งสภาพที่เป็นจิต สภาพรู้ และรูปร่างทั้งหมดว่าเป็นเราทั้ง 2 อย่าง เป็นของเราด้วย แต่ตรงไหนจะเป็นของเรา ได้ บังคับบัญชาไม่ได้เลย ไม่อยากให้เจ็บไข้ได้ป่วย แล้วทำไมเจ็บเขา แล้วอย่างไร ไหนของเรา ของเราเมื่อไหร่ไม่เจ็บ แล้วตอนนี้เจ็บมาจากไหน กลายเป็นเราเจ็บไปอีกแล้ว พอรักษาหาย ที่เจ็บที่ว่าเป็นเราหายไปในไหน ที่ว่าเป็นเราหายไ้ทั้งหมดเลย แต่ละหนึ่ง ๆ เห็นเมื่อไหร่ที่ว่าเป็นเรา พอไม่เห็น เราที่เห็นเมื่อไหร่หายไปในไหน เป็นเรื่องที่ละเอียด เพราะฉะนั้น การฟังพระธรรมต้องรู้ว่า เป็นสิ่งที่ละเอียด ลึกซึ้ง ถ้าเข้าใจจริง ๆ แล้วก็จะไม่หวั่นไหว เพราะเป็นเหตุที่จะให้ทำแต่สิ่งที่ดีเพื่อผลที่ดีจะเกิดขึ้น ไม่ใช่ผลที่ไม่ดี

บ. ณ เวลาที่เราเจ็บ ณ เวลาที่เราสุข เวลาที่เรากลัว เวลาที่เราโกรธ หรือเวลาที่มีอารมณ์ทั้งหลายปรากฏก็ตาม เราารู้สึกว่า มันเจ็บจริง มันทุกข์จริง แล้วเราจะจัดการกับมันอย่างไร ครับ

สุ. ยังไม่ไปถึงจัดการนะคะ เราเจ็บใช่ไหมคะ

บ. ครับ

สุ. ถ้าเจ็บไม่เกิดจะมีเราเจ็บไหม

บ. ไม่มีครับ

ส. ค่ะ คุณคงไม่เจ็บอยู่ตลอดเวลาใช่ไหมคะ

บ. แต่อย่างเช่นเวลาปวดฟันก็เจ็บอยู่ตลอดนานเหมือนกันครับ

ส. เพราะฉะนั้น เราคิดว่านาน แต่ความจริงความเจ็บเกิดแล้วดับ เกิดแล้วดับ เกิดแล้วดับ เกิดแล้วดับ ไม่เปลี่ยน จึงทำให้ปรากฏว่านาน ถ้ายังเจ็บอยู่ถึงปานนี้ เป็นไปได้ไหมคะ ถ้ายังมีปัจจัยก็เป็นไปได้ แต่ไปหาหมอดอนฟันเสีย ยังเจ็บอยู่หรือเปล่า เห็นไหมคะ เมื่อเจ็บเกิดขึ้นไม่รู้ความจริงว่า เราไม่ได้ไปทำให้เจ็บเกิด แต่มีเหตุที่เจ็บเกิด แต่พอเกิดแล้วเป็นเราเจ็บ เรากำลังจำได้ เรื่องนี้ก็จำได้ เรื่องนั้นก็จำได้ แต่ไม่รู้หรอกว่า จำก็ไม่ใช่เรา แต่ถ้าไม่มีจำก็ไม่มีเราจำ แต่พอมีจำก็เป็นเราจำ ทั้งหมดที่มียึดถือว่าเป็นเรา โดยอวิชชา ความไม่รู้ ถ้ารู้จริง ๆ รู้ตามความเป็นจริงว่า แต่ละขณะ แต่ละสิ่งที่ปรากฏให้รู้ว่ามีจริง สิ่งนั้นต้องเกิดซึ่งเราไม่ได้ไปทำให้เกิด เกิดแล้วก็ต้องหมดไป แต่ต่อกันเร็วสุดที่จะประมาณได้เหมือนแสงไฟที่สว่างอยู่ตลอดเวลา เพราะเราไม่รู้ว่า แท้ที่จริงแล้วแต่ละหนึ่ง ทันทีที่ดับสิ่งอื่นก็เกิดซ้อนทันที ไม่ปรากฏการดับไปของอันเก่า

เพราะฉะนั้น ความไม่รู้ก็ลงให้เห็นเป็นรูปร่างสัญญาณ หลับตาซิคะ มีไหมคะ

บ. ไม่เห็นครับ

ส. ลืมตาซิคะ

บ. เห็นครับ

ส. เห็นยังงี้ แล้วอะไรเป็นสิ่งที่ปรากฏทางตา ก็แค่ปรากฏ แต่จำไว้หมดเลย เป็นคนเป็นดอกไม้ เป็นต้นไม้ เป็นอะไรทุกอย่าง เพียงแค่หลับตา ไม่มีสิ่งนั้นอีกเลย ใครก็ไปทำให้มีไม่ได้เลย แค่นี้ก็รู้แล้วว่า เพราะดับ แล้วพอลืมตา ใหม่แล้ว ไม่เหมือนที่ก่อนจะดับ เป็นขณะใหม่ ไม่ใช่ขณะก่อน

**เพราะฉะนั้น ชีวิตก็ดำรงอยู่เพียงชั่ว 1 ขณะ เกิดดับไปเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้น ความตายที่ทรงแสดงไว้มี 3 อย่าง ขณิกมรณะ ขณิกะ มาจากคำว่า ขณะ ขณิกมรณะ ตายทุกขณะ เพราะสิ่งที่

ปรากฏเดี๋ยวนี้ดับแล้วไม่กลับมาอีกเลย ไม่ว่าอะไรทั้งสิ้น แต่เร็วจนไม่มีใครไปรู้ ก็เหมือนยังอยู่ตลอดเวลา สัมผัสถึงมรณะ สัมผัสว่าตาย ก็คือตอนที่ไปลงโลง ไปเผา สิ้นชีวิตแล้ว คือสัมผัส ไม่ใช่ถึงที่สุดจริง ๆ เพราะเหตุว่าตายแล้วเกิดทันที อันนี้ไม่รู้ใครรู้เลย นอกจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงความเป็นไปของจิตที่เกิดดับสืบต่อโดยละเอียดอย่างยิ่งว่า แต่ละหนึ่งขณะต่างกันอย่างไร เกิดขึ้นได้อย่างไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง หลากหลายมาก แต่แม้ว่าขณะนั้นกำลังเกิดดับเหมือนตาย แต่ชั่วขณะก็เกิดอีกก็เป็นขณิกมรณะ แต่สัมผัสถึงมรณะ ที่รู้กันว่าตายจริง ๆ ก็ไปเผา และสมุจเฉทมรณะคือการปรินิพพาน หรือการตายของพระอรหันต์ซึ่งไม่มีการเกิดต่ออีกเลย ไม่อย่างนั้น พระพุทธเจ้าก็ยังต้องอยู่ ไช้ไหมคะ เกิดต่อไป แต่ไม่มีเลยคะ พระสาวกที่เป็นพระอรหันต์ทั้งหลาย ถึงเวลาก็ปรินิพพาน คือ พิจารณาสุดท้ายดับไม่มีการเกิดต่ออีกเลย แต่สำหรับคนอื่นทั้งหมด นอกจากพระอรหันต์ยังมีกิเลสที่ยังไม่ได้ดับหมดก็เป็นปัจจัยให้พอตายแล้วเกิดทันที ทรงแสดงไว้หมดทุกอย่าง แต่เราไม่รู้ เราก็ยึดถือว่า เกิดเป็นเราไปเรื่อย ๆ แล้วก็ตาย แต่หาว่าไม่รู้ ชาตินี้คือชาติก่อนของชาตินี้ พอถึงชาตินี้ไม่รู้เลยว่า เป็นคนนี้เคยทำอย่างนั้นอย่างนี้ เพราะว่าเป็นคนใหม่ เหมือนขณะนี้เราก็ไม่รู้ ว่า ชาติก่อนใครเป็นพ่อแม่พี่น้องเพื่อนฝูง ทำอะไรบ้าง สนุกสนานอย่างไร ก็จะเป็นคนนี้อยู่ได้ชั่วขณะที่ยังไม่ตาย แต่พอตายแล้วก็หมดความเป็นบุคคลนี้ หาอีกไม่ได้เลยในสังสารวัฏ

บ. พระอรหันต์ท่านจำแนกความต่อเนื่องที่ละเอียดอ่อนนั้นได้ไหมครับ

สุ. ถ้าไม่ประจักษ์สังขารซึ่งเป็นอริยสัจ 4 ดับกิเลสไม่ได้ ฟังเท่าไร เข้าใจเท่าไร แต่ยังไม่ประจักษ์แจ้งสภาพที่เป็นอย่างนั้นจริง ๆ ก็ดับกิเลสไม่ได้ เพราะกิเลสมียหลายระดับ ตั้งแต่หยาบ ปรากฏให้รู้ได้ อย่างกลาง และอย่างละเอียดซึ่งนอนหลับก็มีแต่ไม่ปรากฏ เพราะฉะนั้น พระอรหันต์หลับกับใจหลับ ไม่มีใครรู้ความต่างเลย ไม่มีการเคลื่อนไหวใด ๆ เลยทั้งสิ้น แต่สภาพของจิตต่างกัน

เพราะฉะนั้น ก็เป็นเรื่องที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงแสดงความจริงถึงที่สุด พิสูจน์ได้เลย ทำไมคนนี้เป็นโรคนี้ ทำไมคนอื่นเป็น เลือกได้ไหมคะ

บ. ไม่ได้ครับ

ส. ค่ะ ก็แสดงชัดเจนว่า อนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใคร เพราะฉะนั้น คำว่า “อนัตตา” ก็หมายความว่าไม่ใช่เรา และไม่มีเรา เพราะเหตุว่ามีแต่ธรรมที่เกิดดับ เปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลาจนกว่าจะสิ้นสุดในแต่ละชาติ ก็เหมือนชาดกที่ทรงแสดงพระชาติต่าง ๆ ของพระองค์ ก่อนจะได้ตรัสรู้

บ. ความจริงที่อาจารย์สุจินต์พูดถึงที่บอกว่า เพราะเราไม่รู้ความจริง ความจริงที่ว่านั่น คืออะไรครับ

ส. เดียวนี้จะจริงคะ เห็นจริงหรือเปล่าคะ

บ. เห็น ?

ส. จริงไหมคะ กำลังเห็นหรือเปล่า

บ. กำลังเห็นครับ

ส. ค่ะ เพราะฉะนั้น กำลังเห็นต้องเกิด ถ้าไม่มีตา เห็นได้ไหมคะ

บ. ไม่เห็นครับ

ส. มีตา แต่ไม่มีสิ่งที่มากระทบตา จะเห็นสิ่งนั้นไหมคะ

บ. ไม่เห็นครับ

ส. เพราะฉะนั้น เห็นเฉพาะสิ่งที่กระทบตาได้เท่านั้นเอง ถูกต้องไหมคะ

บ. เมื่อไม่ครบปัจจัย ไม่เห็น

ส. ที่ตรงไหนก็ไม่มีตา การเห็นก็ไม่ได้อยู่ตรงไหน แต่ที่ตา เราไม่สามารถจะเห็นรูปของ รูปที่สามารถกระทบตาได้ คือตาต้องมี และมีสิ่งที่กำลังกระทบตาดูด้วย ที่เห็น สิ่งนั้นต้องกระทบตา แต่อยู่ไหนล่ะคะ ถ้าพระพุทธรูปเจ้าไม่ทรงแสดง หาไม่เจอ รู้แต่กำลังเห็นสิ่งนั้น แต่สิ่งนั้นอยู่ไหน

บ. ไม่ใช่สิ่งที่เราเห็น แล้วเรารู้ว่าจับมันได้ตรงนั้นหรือครับ

สุ. เวลาจับนี่จับอะไรคะ

บ. จับวัตถุที่เราเห็น

สุ. แข็งใช่ไหมคะ

บ. แข็งก็มีครับ

สุ. ค่ะ จับสิ่งที่กำลังปรากฏทางตาได้ไหม

บ. จับสิ่งที่กำลังปรากฏทางตา จับไม่ได้ครับ

สุ. นี่ก็แยกกันแล้ว แต่สิ่งที่ปรากฏทางตาอยู่ที่แข็ง แต่ไม่ใช่แข็ง ถ้าไม่มีธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม เย็น ร้อน อ่อน แข็ง เป็นต้น จะไม่มีสิ่งที่กระทบตาได้เลย แต่สิ่งที่กระทบตาได้ ไม่ใช่ตัวแข็ง กระทบ แต่สิ่งที่ติดอยู่ที่แข็งที่เป็นสี่สัณฐานณะต่าง ๆ สามารถกระทบตาได้ และทำให้การเห็นหรือ จิตเห็น สภาพรู้เกิดขึ้นเห็นแล้วดับไปเลย คิดก็ไม่ได้ อะไรก็ไม่ได้ แค่ว่าต้องเห็นเพราะกรรมเป็น ปัจจัยให้เกิดแล้วต้องเห็น ต้องได้ยิน ต้องได้กลิ่น ต้องลิ้มรส ต้องรู้สิ่งที่กระทบสัมผัส มีตา หู จมูก ลิ้น กาย เพื่อรับผลของกรรม

บ. ถ้าอย่างนั้นสิ่งที่ผมจับแล้วแข็ง มันมีไหมครับ

สุ. จับแล้วต้องแข็งแน่ค่ะ หรือไม้ก็อ่อน หรือไม้ก็เย็น หรือไม้ก็ร้อน หรือไม้ก็ตึง หรือไม้ก็ ไหว ไซ้ไหมคะ อย่างจับลูกโป่งกับจับน้ำก็เหมือนกันแล้ว น้ำเย็นหรือร้อน อ่อนหรือแข็ง ตึงหรือ ไหว แต่เราสมมติเรียกว่าน้ำ ทั้งหมดต้องเป็นความจริงที่พิสูจน์ได้ แต่ต้องมั่นคงที่จะเป็นคนตรงที่ จะค่อย ๆ เข้าใจความจริงว่า สิ่งที่ปรากฏทางตาให้เห็นมันไม่แข็ง แต่มันอยู่ตรงแข็ง ตรงธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม แสดงไว้ละเอียดว่า ตรงนั้นมีรูปหลากหลายต่างกันไปประเภทที่แยกจากกันไม่ได้เลย ไปแยก สี่สัณฐานณะที่กระทบตาออกจากแข็งก็ไม่ได้ ดอกไม้ก็แข็ง แก้วก็แข็ง หนังสือพิมพ์ก็แข็ง แต่แข็ง ไม่ได้กระทบตา แต่สิ่งที่อยู่ตรงแข็งเป็นรูปสี่สัณฐานณะ เป็นอีกรูปหนึ่งซึ่งไม่ใช่แข็ง แต่อยู่ที่แข็ง ทรง

แสดงไว้ละเอียดมากถึงชีวิตแต่ละขณะ แยกย่อยจนให้รู้ว่า เป็นสิ่งที่มีจริง เพราะฉะนั้น ธรรมะคือ สิ่งที่มีจริง พระองค์ตรัสรู้สิ่งที่มีจริง จึงใช้คำว่า ทรงตรัสรู้ธรรมะ ทุกอย่างที่มีจริงเป็นธรรมะหมด และ ตรัสรู้ด้วย

บ. สิ่งที่อาจารย์สุจินต์อธิบาย ผมนึกตามแล้วก็อาจจะเรียกว่าเข้าใจได้บางส่วน แล้วมีความรู้สึก ว่า ขับซ้อนละเอียดอ่อนมาก ทำอย่างไรเราถึงเข้าใจสิ่งนี้ได้จริง ๆ ครับ

สุ. เริ่มรู้จักพระพุทธเจ้าแล้วใช่ไหมคะ คำจริงอย่างนี้ที่กล่าวถึงสิ่งที่มีจริง ใครจะกล่าวได้ และละเอียดยิ่งกว่านี้อีกมาก นี่เพียงไม่กี่คำ แต่ทรงแสดงถึง 45 พรรษา แต่ละคำลึกซึ้งมาก แม้แต่คำว่า “ธรรมะ” ใครจะรู้ว่าหมายถึงทุกอย่างที่มีจริง หลากหลายมาก และประมวลเรียกว่า ธรรมะ คือสิ่งที่มีจริง ภาษาไทยใช้คำว่า “สิ่งที่มีจริง” ถ้าไปพูดที่เมืองอื่น อย่างอินเดีย เขาก็ไม่รู้ว่าหมายความว่าอะไร เพราะฉะนั้น ภาษาที่พระองค์ตรัสในการทรงแสดงความจริง ก็ใช้คำว่า “ธรรมะ” การออกเสียงตามที่ถูกต้องด้วยนะค่ะ แต่คนไทยจะออกเสียงคำภาษาบาลีไม่ตรง แต่ก็เข้าใจได้สำหรับคนไทย แต่ถ้าเป็นสากล เขาจะไม่รู้ เพราะเราออกเสียงไม่ถูกต้อง อย่างธรรมะอย่างนี้ dh ภาษาไทยเราก็ธรรมะ

บ. เราออกเป็น ๓ เสียง เธอะ ครับ

สุ. ก็ประเภทนี้ค่ะ ภาษาหรือเสียงที่บ่งให้รู้ว่า หมายความว่าอะไร สำคัญในภาษาของตน ๆ เพราะฉะนั้น เราจะไม่กังวลว่าเราจะพูดเพี้ยน พูดผิดไปบ้าง ขอให้ได้เข้าใจว่า หมายความว่าอะไร เพราะฉะนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือความเข้าใจถูก ด้วยเหตุนี้ภาษามคธีที่ใช้เป็นภาษาที่ดำรงพระศาสนา คือ ปาละ หรือบาลี ก็คือ ธรรมะหมายถึงสิ่งที่มีจริง ทุกอย่างเลยเป็นธรรมะ

เพราะฉะนั้น พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ความจริงของสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริงของสิ่งนั้น อย่างเห็น ไม่มีใครไปจับต้องเห็นได้ เห็นเกิดขึ้นรู้ แต่ไม่รู้อื่นเลย รู้ว่าสิ่งที่กำลังปรากฏเดี๋ยวนี้เป็นอย่างนี้ เฉพาะเท่านั้นเองแล้วดับ แล้วไม่กลับมาอีก ทำอย่างอื่นก็ไม่ได้ พอได้ยินไม่ใช่เห็นเลยคะ รู้เฉพาะเสียงที่กำลังกระทบหู ไม่ใช่เสียงอื่น แล้วก็ดับไป

นี่คือสิ่งที่ทรงแสดงว่า ธรรมชาติทั้งหลายไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล เป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใคร พิสูจน์ได้ อย่างโควิด – 19 อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใคร แต่เราไม่รู้ว่า จริง ๆ แล้วคืออะไร ถ้าไม่ได้ยิน คนหูหนวก ตาบอด จะรู้จักไหมว่า เรากำลังพูดถึงอะไร เขาก็ไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้เลย เพราะฉะนั้น แต่ละหนึ่ง ๆ คือแต่ละโลกซึ่งรวมกัน ปนกัน จนกระทั่งเป็นโลกที่เต็มไปด้วยรูปต่าง ๆ เสียงต่าง ๆ กลิ่นต่าง ๆ รสต่าง ๆ ทำให้คิดนึกเป็นเรื่องเป็นราวต่าง ๆ ทรงแสดงถึงภาวะที่ธาตุรู้ที่ประกอบด้วยสภาพอะไรบางอย่าง ที่มีหน้าที่หลากหลาย เช่น จำก็เป็นสิ่งที่มีจริง แต่ก็ไม่ใช่เรา แล้วจะไปจำอะไรนอกจากสิ่งที่ปรากฏ ถ้าไม่เห็นเลยจะจำได้ไหม ไม่ได้ยินเลยจะจำได้ไหม

นี่คือเรื่องของชีวิตทั้งหมดซึ่งเกิดมาถ้าได้รู้จะได้เข้าใจว่า เป็นอย่างนี้แหละทุกชาติเหมือนกันหมด เป็นสังสารวัฏที่ไม่รู้จบสิ้น และเข้าใจผิดว่าเป็นเรา แต่เป็นธรรมชาติ

บ. ผมขออนุญาตยกตัวอย่างที่เพิ่งเจอมาได้ไม่นานนี้ เป็นเรื่องของเพื่อนคนหนึ่งซึ่งผิดหวังจากความรัก คนที่เขาารู้สึกว่าเขารักมาก ไม่รักเขาเหมือนเดิมแล้ว ไม่อยากจะอยู่กับเขาอีกแล้ว เขามีความทุกข์มาก ทุกข์จนรู้สึกว่ามีเรื่องอื่น ๆ ไม่มีความหมายอะไรเลย คนที่อยู่ในสถานการณ์แบบนี้ ทำอย่างไรถึงจะเข้าใจหรือให้พ้นจากความทุกข์นั้นครับ

ส. เขาไม่รู้เลยว่า ถ้าเขาไม่เคยเห็นคน ๆ นี้ ความรักอย่างนี้จะมีไหม

บ. ไม่มีครับ

ส. แต่เพราะเห็นใช่ไหม

บ. ใช่ครับ

ส. แต่เขาไม่รู้ว่า เห็นนั้นดับแล้ว เพราะฉะนั้น สิ่งที่เขาที่มีคือความรัก รักสิ่งที่ไม่เหลือเลยหมดแล้ว แต่เพราะความไม่รู้จึงเข้าใจว่า ยังมีอยู่ นี่เพราะยังหลงว่า สิ่งนั้นยังมีอยู่ จึงเป็นเหตุให้ติดข้องผูกพัน เพราะฉะนั้น ความติดข้องมีจริง ใครไม่มี พระโสดาบันยังมีเลยละ พระอนาคามีบุคคลอีกชั้นระดับหนึ่งถึงความเป็นพระอรหันต์เท่านั้นที่ไม่มีความติดข้อง

เพราะฉะนั้น กิเลสแต่ละอย่าง กว่าจะดับได้ ไม่ใช่ที่เราทำอะไร จะเป็นอย่างไร แต่ความไม่รู้นำมาซึ่งกิเลสทั้งหลาย กิเลสทุกประเภท ความสำคัญตน ความรักตน ความอยากหายจากความทุกข์ทั้งหมด เพราะไม่รู้ว่าเป็นเหตุมาจากอะไร ถ้าไม่ดับเหตุ จะเป็นไปได้อย่างไรที่จะให้สิ่งนั้นไม่มี อย่างถ้าไม่มีเราจริง ๆ ก็รู้แต่ว่า เราไปพอใจติดข้อง เพราะไม่ปรากฏการเกิดดับ แต่ถ้าปรากฏการเกิดดับเพียงเป็นพระโสดาบัน ก็ยังไม่สามารถละความรัก ความผูกพัน ความต้องการ ความยึดมั่นที่สะสมมาแสนนานในสังสารวัฏ ถ้าได้ทราบว่า กว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงเป็นพระโพธิสัตว์นานเท่าไร แม้จะได้รับคำพยากรณ์จากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระนามว่า ที่ปังกร ว่าท่านสุเมธดาบสจะได้เป็นพระพุทธานุเจ้าพระองค์นี้อีก 4 อสงไขยแสนกัป จะได้ตรัสรู้สิ่งที่เรากำลังได้ฟัง ก็จะได้เห็นได้เลยว่า ตราบใดที่ไม่ใช่ความจริง ๆ ประจักษ์แจ้งจริง ๆ อริยสัจจะ ทุกขอริยสัจจะ ได้แก่ทุกอย่างที่เกิดขึ้นแล้วดับไป ถ้าไม่ประจักษ์อย่างนี้ก็ยังติดข้อง พังเท่าไรก็ยังเป็นสิ่งที่นั่นที่ยั่งยืนอยู่ แล้วจะไปบอกเขาไม่ให้ติดข้องได้อย่างไร เพราะเขาไม่ได้รู้ความจริง

บ. ไม่สามารถทำอะไรได้

สุ. แต่ถ้าไม่เริ่มเข้าใจเสียตั้งแต่วันนี้ เมื่อไรจะถึงวันนั้น ยากที่สุด ไม่มีใครที่ถึงความเข้าใจพระพุทธานุเจ้าแล้วจะบอกว่าไม่ยาก ไม่ลึกซึ้ง เพราะฉะนั้น พระโพธิสัตว์บำเพ็ญพระบารมีมาถึงความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระคุณของพระธรรมแต่ละคำที่ทำให้เราได้เข้าใจสิ่งซึ่งอยู่ในความมืดสนิท ต่อให้เห็นอย่างไรก็ไม่ได้เห็นความจริงของสิ่งนั้น ได้เข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริง จนในครั้งนั้นมีผู้รู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอรหันต์กันก็มาก ถ้าไม่ถึงระดับนั้นก็พระอนาคามี เป็นพระสกทาคามี เป็นพระโสดาบัน หรือเป็นกัลยาณปุณฺณ ถึงแม้ว่าจะยังมีกิเลสอยู่ แต่ก็มีคุณความดีที่ได้เข้าใจพระธรรมที่จะนำไปสู่การดับกิเลสได้

พระธรรมยังอยู่ค่ะ แต่ว่าหนทางที่จะได้ถึงระดับที่คุณบวชต้องการ คือให้เขาพ้นทุกข์ ไม่ให้มีความรัก ไม่ให้มีความติดข้อง ต้องเป็นปัญญาระดับที่ถึงความเห็นพระอนาคามีบุคคล นาง

วิชาสามิการมารดาที่ท่านเป็นเอตทัคคะทางให้ทาน อุบาสิกา ท่านก็มีครอบครัว มีลูก มีหลาน เพราะกิเลสดับทันทีไม่ได้เลย ต้องดับความไม่รู้ที่เกิดพร้อมกับความเห็นผิดที่ยึดมั่นว่า เป็นเรา

เพราะฉะนั้น บางสิ่งบางอย่างที่เราเห็นว่า ไม่ใช่ของจริง ก็ยังเป็นที่น่าสนใจได้ เพชรแท้ บางคนก็ชอบ ไข่มุกปลอม บางทีก็เหมือนจริงเลย จะไม่ชอบได้อย่างไร มันเหมือนอย่างนั้น แต่รู้ว่าไม่จริงก็ยังชอบ เหมือนกับถ้าได้รู้แจ้งอริยสัจธรรมแล้ว แต่กิเลสที่สะสมมามากมายมหาศาล ยังไม่สามารถละความยึดมั่นได้

เพราะฉะนั้น ใครจะหมดทุกข์เพราะความรัก เพราะความติดข้อง เพราะยังอะไรอยู่ก็ตามแต่ ก็ต้องมีปัญญาถึงระดับนั้นคะ เพราะฉะนั้น จะช่วยเขาคือให้เขาค่อย ๆ เข้าใจความจริง ถ้าเขาอยากจะพ้นทุกข์ หรือใครก็ตามที่ต้องการรู้ความจริง แม้ยังไม่อยากที่จะดับ ไม่มีการเกิดอีก แต่ให้รู้ความจริง เข้าใจว่าอะไรถูก อะไรผิด ก็จะช่วยให้ชีวิตเป็นไปในทางที่ดีงาม ไม่นำมาซึ่งความทุกข์แก่ตัวเองและบุคคลอื่น

เพราะฉะนั้น โลกก็จะอยู่ได้สบายกว่านี้ ถ้าไม่มีทุจริต แม้ว่าจะมีโรคภัยต่าง ๆ กำลังเบียดเบียนอยู่ แต่จิตใจที่มั่นคง ไม่หวั่นไหว และช่วยเหลือกัน ดูแลซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้ทุกอย่างดีขึ้นตามสมควรแก่เหตุ

บ. ทำอย่างไรให้คนที่กำลังอยู่ในความทุกข์เปิดใจฟังสิ่งเหล่านี้ครับ

สุ. ต้องบอกเขา และดูว่าเขาสะสมมาไหมที่จะเห็นประโยชน์ของพระธรรมแม้สักคำหนึ่ง บางคนคำเดียวก็ไม่ฟัง ไม่ฟังเลย เหมือนกับเสียเวลา เหมือนกับไร้ค่า แต่หาว่าไม่รู้ ว่าจะได้ยินคำนี้ต้องเป็นผู้รู้ ว่าอะไรชั่ว อะไรดี และมีความมั่นคงที่จะหาทางให้ความไม่ดีที่มีอยู่ไม่กำเริบ ไม่สามารถทำอันตรายให้กับตนเองและคนอื่นได้ ต้องฟังในเหตุผล เพราะฉะนั้น จริง ๆ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถ้าเราเริ่มสอนกันตั้งแต่ยังเด็ก เขาเริ่มเข้าใจได้คะ ที่ละเล็กทีละน้อย ไม่ใช่มากมาย หนังสือเรียนมีอริยสัจธรรม แต่ไม่รู้อะไรเลย ได้แต่ซื้อ

บ. ผู้สอนก็อาจจะไม่เข้าใจด้วยหรือเปล่าครับ

สุ. แน่นอนค่ะ เพราะเหตุว่าถ้าเข้าใจทุกคำถูกต้องตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว สอบทานได้กับคำที่จารึกไว้เป็นพระไตรปิฎก และสิ่งที่กำลังปรากฏว่าต้องตรงกัน

บ. ภัยที่เราควรจะต้องกลัวจริง ๆ หรือเราจะผ่านความกลัวตรงนี้ได้ก็คือ ความไม่รู้ ใช่ไหมครับ

สุ. แน่นอนค่ะ เพราะเหตุว่าถ้ามีความไม่รู้ หรือรู้ผิด เข้าใจผิดทำลายความจริง ต้องขอโทษที่จะขอกล่าวถึงสำนักปฏิบัติ ไม่ทราบว่าคุณบุญชรจะรับฟังไหมคะ

บ. ได้ครับ เชิญครับ

สุ. เพราะเหตุว่าในพระพุทธศาสนา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้ให้ใครไปที่ไหน เพื่อจะไปนั่งหลายชั่วโมง หรือว่าไปนอน ไปยืน แล้วรู้อะไร เพราะว่าพระองค์ทรงบำเพ็ญพระบารมีมากกว่าจะได้ตรัสรู้มานานเท่าไร ขณะที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระนามว่า ที่ปึงกร พยากรณ์ท่านสุเมธดาบสซึ่งจะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นี้ว่า อีกสี่อสงไขยแสนกัป ท่านผู้นี้จะได้รู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระนามว่า พระสมณโคดม ชาวเมืองนั้นที่ได้ฟังปลาบปลื้มดีใจว่า ถึงแม้เขาจะไม่สามารถรู้แจ้งความจริงในสมัยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ปึงกร ก็ยังมีสมัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นี้ที่เขายังสามารถเข้าใจได้ ซึ่งกว่าที่สุเมธดาบสแต่ละชาติที่จะผ่านมาถึง 4 อสงไขยแสนกัป ได้เฝ้าได้พบพระสัมมาสัมพุทธเจ้า 24 พระองค์ แต่เขาคอยได้ แต่คนสมัยนี้ไม่รู้อะไรเลยทั้งสิ้น แล้วก็ไป แล้วก็ทำสิ่งที่ถูกบอกให้ทำ เข้าใจหรือเปล่า ไม่ได้เข้าใจอะไรเลย และทำได้ทั้ง ๆ ที่ไม่เข้าใจแล้วก็หวัง แต่ถ้าถามคนที่ทำแล้วว่า ทำแล้วได้อะไร คำตอบก็คือว่า สบายใจสำหรับคนที่ไม่รู้อะไรเลย สำหรับคนที่ฟังธรรมะก็ไปหวังว่า จะประจักษ์การเกิดดับ จะหมดกิเลส จะรู้แจ้งสภาพธรรม เอาแต่ไหนมา ฟังยังไม่เข้าใจอะไรเลย แล้วจะไปเอาปัญญาที่เห็นรู้สภาพธรรมเดี๋ยวนี้ซึ่งกำลังเกิดดับ โดยไม่ต้องไปไหนเลย เพราะเป็นปัญญา

นี่ก็ต่างกันแล้ว ไซ้ไหมคะ เพราะฉะนั้น ตอนนี้ก็เริ่มรู้กันแล้วว่า ชาวพุทธคือใคร หมายความว่าอะไร พุทธะ คือ ปัญญา ถ้าไม่มีปัญญารู้ว่า ความจริงคืออะไร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่าอย่างไร เขาเป็นชาวพุทธหรือเปล่า เพราะพุทธะคือผู้รู้

นี่คะคือเราต้องเป็นคนตรงและยอมรับความจริงที่จะแก้ไข เพราะเหตุว่าถ้าทำไปโดยไม่รู้ ผลก็คือไม่รู้ และความไม่รู้ก็นำมาซึ่งโทษนานาประการ

บ. ถ้าอย่างนั้นการที่ชักชวนกันไปปฏิบัติ ไปนั่งสมาธิ ไปฟังธรรม เราไม่สามารถถือว่าเป็นการเริ่มต้นที่จะเรียนรู้พระพุทธศาสนาเลยหรือครับ

สุ. สำนักปฏิบัติทำอะไรคะ ไปแล้วทำอะไร

บ. ไปนั่ง

สุ. นั่งทำไมคะ เดียวนี้ก็นั่ง

บ. ทำตามหลักการที่ท่านสอน

สุ. ใครคือท่านสอน

บ. ที่ครูสมาธิสอนครับ

สุ. ครูสมาธิคือใคร

บ. ตอบยากครับ

สุ. เห็นไหมคะ เพราะฉะนั้น ไปด้วยความไม่รู้ ผลก็คือไม่รู้

บ. เพราะเราไม่รู้ เราก็ถือท่านเป็นครูผู้รู้

สุ. แล้วพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าอย่างไร

บ. เราไม่ได้ศึกษาพระธรรม เข้าใจด้วยตัวเอง

สุ. เพราะฉะนั้น ผิดไหมถ้าเข้าใจด้วยตัวเอง ไม่ต้องศึกษาคำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งลึกซึ้ง

บ. ถ้าไม่ศึกษาคำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ไม่นับว่าเป็นพระพุทธศาสนา

สุ. แน่นอนค่ะ และคนที่ไปสำนักปฏิบัติ ฟังคำอะไร ของใคร พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ได้ให้ใครไปนั่ง ไม่ได้ให้ใครไปยืน ไม่ได้ไปอดหลับอดนอนหรืออะไรอย่างนั้น มีวิปัสสนาจารย์คนหนึ่ง คุณถวัลย์รัตน์ ตอนนั้นก็ไม่ใช่วิปัสสนาจารย์แล้ว เพราะเหตุว่าได้ค่อย ๆ เข้าใจความจริง รู้เลยว่า ผิดทั้งหมด เพราะเวลาที่ไม่ว่าจะสอนอะไร ก็สอนให้ผู้ที่ไม่ปฏิบัติถอนหญ้า แล้วรู้อะไร

บ. ถอนหญ้าจะรู้อะไรครับ

สุ. ก็นั่นซิคะ ก็เพราะเขาไม่รู้ แต่เขาเป็นวิปัสสนาจารย์ มีใบประกาศตั้งหลายใบ

บ. ถ้าอย่างนั้นที่ไหนที่จะทำให้รู้คำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้

สุ. พระธรรมได้แสดงไว้ครบถ้วน ทั้งพระวินัย พระสูตรและพระอภิธรรม สอดคล้องกัน ทั้งหมด พูดถึงสิ่งที่มีจริงทุกกาลสมัย เดียวนี้ก็จริง

บ. คือเรียนพระไตรปิฎก

สุ. แน่นอนค่ะ เพราะว่าเมื่อทรงตรัสรู้ตรัสว่า ธรรมะลึกซึ้งยากที่จะรู้ได้ นี่คือคำของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อได้ตรัสรู้แล้ว แล้วเราไม่คิดถึงคำนี้เลยหรือคะ กว่าจะบำเพ็ญบารมี กว่าจะรู้ความจริง รู้ความจริงแล้วตรัสคำนี้ ขณะที่ตรัสทรงเห็นความลึกซึ้งอย่างยิ่ง ที่กล่าวว่า ไม่น้อมพระทัยที่จะทรงแสดง ไม่ใช่ว่าพระองค์จะไม่ทรงแสดง แต่ขณะที่ความลึกซึ้งอย่างนั้นที่พระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว ทำให้รู้ถึงความลึกซึ้งว่ายากที่จะรู้ได้ แต่คนที่รู้ได้มีจึงทรงแสดงธรรมและพระพรหมก็ทรงอาราธนาให้แสดงด้วย

บ. นั่นเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนมากและเข้าใจได้ยาก เราจะทำความเข้าใจได้อย่างไร จากที่ไหนครับ

สุ. คุณบุญชูได้ยินคำว่า “บารมี” ไหมคะ

บ. ได้ยินครับ

สุ. แล้วหมายความว่าอะไร เห็นไหมคะ แต่ละคำเราไม่ได้คิดถึงวลีของคำนั้นเลย ปาระ คือ ผั่ง ปารมี คือ ถึงผั่ง ผั่งไหนล่ะคะ ผั่งนี้เต็มไปด้วยกิเลส กิเลสอยู่ที่ไหน อยู่ในใจคะ และกว่าใจจะสลัดกิเลสถึงอีกผั่งหนึ่งซึ่งไม่มีกิเลสเลย นานเท่าไร บารมีทั้งหมด ไม่ใช่ว่าไม่มีบารมี ไม่ฟังธรรมะ ไม่เข้าใจอะไรเลยทั้งสิ้น ไม่มีวิริยะ ไม่มีความเพียร ไม่มีสัจจะ ความจริงใจ ไม่มีอธิษฐาน ความมั่นคงแน่วแน่ที่จะรู้ความจริง ทั้งหมดนี้ไม่มีเลย แล้วก็ดับ ละความทุกข์จะไปสำนักปฏิบัติ ไปทำอะไร คำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ที่ไหน พระองค์ตรัสเรื่องบารมีหรือเปล่า พระองค์ทรงบำเพ็ญพระบารมีเท่าไรจึงสามารถรู้ความจริงได้ แม้พระอัครสาวกทั้งหลาย พระมหาสาวกทั้งหลาย ก็ต่างบำเพ็ญบารมีมาทั้งนั้น แล้วคนสมัยนี้เข้าใจอะไรสักคำหนึ่งไหม แต่ก็ชวนกันไปสำนักปฏิบัติ

เพราะฉะนั้น นี่เป็นภัยหรือเปล่าคะ ภัยไม่ใช่แค่โรคนี้ซึ่งไม่กี่วันอาจจะหายได้ หรือจะเป็นอย่างไรก็ตามเหตุปัจจัย แต่ยังหายได้ แต่ภัยคือความไม่รู้ จะหายไปได้อย่างไร สะสมมากขึ้น ๆ เพิ่มขึ้นถ้าไม่รู้จักพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บำเพ็ญบารมีมาเพื่อใคร ถึงความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อใคร เพื่อแสดงธรรมที่พระองค์ตรัสรู้กับคนที่สามารถเข้าใจได้ เพราะเขาคิดเองไม่ได้แน่ ธรรมะลึกซึ้งอย่างยิ่ง

บ. พระพุทธศาสนามีภัยไหมครับ

สุ. มีค่ะ

บ. คืออะไรครับ

สุ. ความเห็นผิด

บ. อย่างไรครับ

สุ. เห็นว่าพระพุทธศาสนาง่าย เห็นว่าไม่ต้องศึกษา เคยได้ยินไหมคะ

บ. ไม่ต้องศึกษา ?

สุ. ลึกซึ้งอย่างยิ่งต้องศึกษา เห็นไหมคะ ต่างกันแล้ว คนที่ไม่ศึกษา ทำไมไม่ศึกษา คิดเอง จะมีปัญญาเท่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือ สักคำเดียว ตอบไม่ได้เลย ธรรมะคืออะไร ก็ตอบไม่ได้ อริยสัจจะคืออะไร อริยสัจจะ ธรรมะ ด้วย ทุกอย่างเป็นธรรมะทั้งหมด ธรรมะมีทั้งกุศลธรรม อกุศลธรรม อภัยกตธรรม งานศพก็ได้ยินกันเสมอใช่ไหมคะ กุศลธัมมา อกุศลธัมมา อภัยกตธัมมา แล้วไงละ ใครฟัง ใครเข้าใจ ใครรู้ แล้วก็ไปสำนักปฏิบัติ เขาคิดว่าสามารถทำให้คนอื่นหมดกิเลสได้หรือ ในเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรม 45 พรรษา มากกว่าใคร อาจจะเรียกได้ว่า เกือบตลอดทั้งวัน เช้า สาย บ่าย ค่ำ ดึก เทวดามาเฝ้าทูลถามปัญหา ไม่อย่างนั้นเราไม่มีโอกาสได้ยินสักคำ ถ้าไม่ทรงตรัสรู้ ไม่ทรงแสดงไว้ เพราะฉะนั้น ไม่ว่าใครจะกล่าวว่าอะไรก็ตามแต่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าอย่างไร ธรรมะทั้งหลายเป็นอนัตตา สังขารธรรมทั้งหลายไม่เที่ยง สังขารธรรมทั้งหลายเป็นทุกข์ ธรรมะทั้งหลายเป็นอนัตตา แต่ละคำต่างกันใช่ไหม สังขารธรรม สังขารธรรม แต่คำสุดท้ายไม่เว้นเลย คือ ธรรมะทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นสังขารธรรมหรือวิสังขารธรรม หรืออสังขตธรรม ทั้งหมดเป็นพระมหากุณอย่างหนึ่งที่ทรงแสดงอย่างละเอียด เพราะรู้ว่าความไม่รู้ของคนสะสมมานานมาก นี่คือภัยไข้ไหมที่ไม่รู้เลยว่า อะไรเป็นอะไร จึงได้ทำสิ่งที่ไม่ดี ทุจริตทุกวงการ เพราะอะไร แล้วจะแก้ไขกันอย่างไรคะ ถ้าไม่เข้าใจความจริงก็แก้ไขไม่ได้ เพราะฉะนั้น ถ้าไม่รู้จักความจริงจะเป็นคนดีได้ไหม จะเว้นความชั่วได้ไหม

บ. ที่สุดแล้วภัยที่เกิดขึ้นแก่พระพุทธศาสนา ถ้าถึงที่สุดแล้วจะเกิดอะไรขึ้นครับ

สุ. ใช้คำว่า “พระพุทธศาสนา” หมายความว่า เป็นคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะฉะนั้น ภัยที่จะเกิดกับพระพุทธศาสนา คือ ทำลายคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยการไม่ศึกษาพระธรรมด้วยความเคารพ ที่ต้องเป็นผู้ที่ละเอียดและเคารพอย่างยิ่งที่จะต้องไตร่ตรองพระธรรมทั้งหมดแต่ละคำ แต่ละอย่าง ให้สอดคล้องกันทั้ง 3 ปิฎก อย่างถ้ากล่าวว่า ทุกอย่างที่มีจริง

เป็นธรรมดา ก็มีคนไปบอกว่า บางอย่างเป็นอัตตา พุดได้อย่างไรในเมื่อพระองค์ตรัสว่า ธรรมะทั้งหลาย ไม่เว้นเลย เป็นอนัตตา และก็มีคนบอกว่า บางอย่างเป็นอัตตา เขาเป็นใคร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นใคร และความจริงลองพิจารณาว่า อะไรถูกต้อง ใครบังคับบัญชาอะไรได้ ไม่ให้โกรธได้ไหม ไม่ให้ติดข้องได้ไหม ไม่ให้ทุจริตได้ไหม ไม่ให้เห็นได้ไหม กำลังได้ยินอย่างนี้ ไม่ให้ได้ยินได้ไหม เห็นไหมคะ ไม่เข้าใจในความเป็นอนัตตาของทุกอย่างซึ่งเกิดได้เมื่อมีเหตุปัจจัยที่เหมาะสมเท่านั้น ถ้าไม่มีปัจจัยที่สมควรก็เกิดไม่ได้ ไม่มีตา จะไปทำอะไรให้เห็น ไม่มีทาง หรือมีคะ

บ. ไม่มีครับ

สุ. ไปหาหมอวิเศษที่จะทำได้ ถ้าไม่มีกรรมที่จะทำให้จักษุประสาทเกิดขึ้น ใครก็ทำไม่ได้ เพราะแม้แต่รูป สิ่งที่ไม่สามารถรู้อะไรเลย เป็นรูปธรรม บางรูปเกิดจากกรรม บางรูปเกิดจากจิต บางรูปเกิดจากอตุ ความเป็น ความร้อน บางรูปเกิดจากอาหาร นี่เป็นเหตุให้สัตว์โลกอยู่ได้ด้วยอาหารที่กลืนกินเข้าไปซึ่งเป็นอาหารหนึ่ง แต่ยังมีอาหารอื่นอีก

บ. ดูเหมือนคำตอบของท่านอาจารย์สุจินต์ก็มีอยู่ในตัวแล้วว่า ใครที่ทำให้เราไม่รู้ ไม่รู้ แม้แต่พระพุทธศาสนา ถ้าจะหาทางออก ถ้าจะป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้น เราต้องศึกษาพระธรรมให้ครบถ้วน

สุ. ด้วยความเคารพที่จะต้องเข้าใจให้ถูกต้อง แล้วช่วยกันทะนุบำรุงคำสอนที่ถ้าอันตรายแล้วก็อีกนานแสนนาน ยากที่จะได้ยินได้ฟังอีกในสังสารวัฏ เพราะฉะนั้น เป็นสิ่งที่มีค่าที่สุด แต่ถ้าเรามีสำนักปฏิบัติ หรือมีการศึกษาโดยคนนั้นเป็นผู้บอกอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ไม่ใช่สิ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว นั่นคือการทำลายคำสอนของพระองค์ เป็นภัยไหม

บ. เป็นภัยครับ

สุ. และทุกอย่าง ไม่มีภัยอะไรมากกว่าความไม่รู้ เพราะว่าทุกคนอยากมี อยากสุข อยากสบาย แต่ไม่รู้ ก็ทำเหตุที่ไม่ดี มีโรคภัยต่าง ๆ เกิดขึ้นทั่วโลกแล้วจะกันอย่างไร จะแก้อย่างไร

ถ้าเป็นสิ่งที่เกิดจากอุตุ แก่ได้ไหม ไข้ไหมคะ ก็มีการศึกษาวิชาการต่าง ๆ แต่สิ่งที่ไม่มีใครสามารถรักษาได้ก็คือกรรม ถ้าเป็นกรรมชั่ว ทำอย่างไรจะให้ผลที่ดีไม่ได้

บ. ถ้าเป็นกรรมดีก็จะดี

สุ. ใครจะห้ามไม่ให้ผลดีเกิดก็ไม่ได้ เราก็เห็นกันอยู่ เกิดมาหลากหลายต่างกันทุกอย่าง รูปร่างหน้าตา ผิวพรรณ ฐานะ ยศถาบรรดาศักดิ์ เกียรติยศ ความรู้ ทุกประการหมดเลยคะ ไม่ซ้ำเลยสักหนึ่ง แม้ในคน ๆ เดียว นี่คือความละเอียดอย่างยิ่งของธรรมะ จิตขณะหนึ่งเกิดแล้วดับแล้ว ไม่ได้ซ้ำกับจิตขณะต่อไปที่จะเกิด ปัจจัยที่จะปรุงแต่งจากการที่จิตนั้นเกิดแล้ว เห็นอะไร รู้อะไร คิดอะไร สืบทอดไปถึงจิตขณะต่อไป

เพราะฉะนั้น จึงมีวิชาการต่าง ๆ ทางโลกมากมายมหาศาล ไม่รู้จบ แต่ทางธรรมะลึกซึ้งอย่างยิ่งกว่านั้นมากมาย แล้วไม่ศึกษาเลย เพราะฉะนั้น นับวันก็จะหมดไปถ้าไม่มีการรักษาไว้ด้วยความเคารพ คือต้องเป็นผู้ตรงต่อความจริง และต่อคำที่พระองค์ได้ตรัสไว้ เพราะได้ตรัสรู้ถึงความ เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่มีใครที่จะรู้ยิ่งกว่าพระองค์ในสากลจักรวาลมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ครั้งละ 1 พระองค์เท่านั้น

บ. สาธุครับ เป็นอีกครั้งหนึ่งที่ได้พูดคุยกับอาจารย์ และได้รับความรู้ความคิดเพิ่มเติม ซึ่งมีหลายสิ่งหลายอย่างที่ต้องไปพิจารณาต่อ โดยไปศึกษาไปเรียนรู้ต่อนะครับ เหมือนที่ท่านอาจารย์ได้บอกเรื่องของการศึกษาพระธรรมอย่างเคารพและศึกษาให้ครบถ้วนทั้ง 3 ปฏิภาณ

สุ. ค่ะ เพราะถึงอย่างไรทุกคนก็ต้องจากโลกนี้ไป จะด้วยโรคที่กำลังแพร่ระบาดอยู่ในขณะนี้หรือไม่ หรืออะไรก็ตามแต่ แต่ก็ต้องตายกันทุกคน และก่อนตายเราจะไม่ทำอะไรไปถึงชาติต่อไปที่เป็นคุณความดีและความเข้าใจถูกต้องหรือ ในเมื่อมีโอกาส มัวแต่กลัวอย่างอื่น ไข้ไหมคะ แต่ไม่กลัวความไม่รู้ ลองเทียบกันดูแล้ว ความไม่รู้น่ากลัวกว่าเท่าไร

บ. จริงครับ ความไม่รู้ ผมไม่เคยได้ยินใครพูดถึงความกลัวความไม่รู้มากเท่า กับอาจารย์

ส. เพราะไม่รู้ก็ไม่กลัว

บ. ในขณะที่กลัวทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ตลอดเวลา กลัวความมืด กลัวผี กลัวจน กลัวเจ็บ กลัวตาย แต่ไม่เคยได้ยินใครพูดว่า กลัวความไม่รู้

ส. ค่ะ เพราะฉะนั้น จะพ้นจากโทษภัยต่าง ๆ ได้ไหม ในเมื่อไม่รู้

บ. ไม่ได้ครับ

ส. เพราะฉะนั้น โลกก็เป็นอย่างนี้ค่ะ เท่าที่เราเห็น เพราะฉะนั้น พระธรรมคือความเข้าใจ ความรู้ เป็นประโยชน์ทั้งกับตนเองและผู้อื่นด้วย ประโยชน์แค่ไหนคะ

บ. ประโยชน์ทั้งมวล

ส. ประโยชน์ทั้งกับตนเองและกับคนอื่นด้วย

บ. ก็คือทุกคน

ส. ถ้าทุกคนเป็นอย่างนี้ ประโยชน์ก็มหาศาล

บ. สุดท้ายที่สุดครับ อาจารย์สุจินต์จะบอกพุทธศาสนิกชนว่าอย่างไรบ้างครับ

ส. ค่ะ เป็นผู้ตรง พุทธะ คือ ผู้รู้ รู้สิ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงเพื่อให้เราเข้าใจจากสิ่งที่เราไม่สามารถที่จะคิดเองได้เลย เพราะฉะนั้น การศึกษาแต่ละคำต้องละเอียดลึกซึ้งและต้องเข้าใจโดยตลอดต้องแท้ทั้ง 3 ปีฎกที่สอดคล้องกันด้วย ไม่ใช่ยุคนี้สมัยนี้พระรับเงินได้ ได้อย่างไร ? พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้วทุกประการว่าชีวิตที่ละเพศคฤหัสถ์ สละแล้วจากความสุขสนุกสนานอย่างเพศคฤหัสถ์ แล้วจะกลับไปรับเงินทองได้อีกหรือ เพราะเหตุว่าการบวชเป็นพระภิกษุ บรรพชาหมายความว่าสละทุกอย่าง เพราะฉะนั้น ถ้าได้ศึกษาพระวินัยจริง ๆ จะรู้ว่า เป็นไปเพื่อการขัดเกลา เพราะเห็นโทษของความไม่รู้และกิเลส นั่นคือสาวก ท่านใช้คำว่า เป็นบุตรของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เกิดจากพระอุระ จากปัญญาความรู้ของพระองค์ซึ่งสามารถให้คนอื่นเห็นคุณประโยชน์ของ

การสละเพศภุสสัฎฐ์เพศที่มุ่งศึกษาพระธรรมและอบรมเจริญปัญญาเพื่อขัดเกลาจิตใจ เพื่อจะเป็นประโยชน์ทั้งกับตนเองและโลกด้วย แต่นี่ก็ไม่ใช่สิ่งสำหรับทุกคน เพราะ ภุสสัฎฐ์ก็ไม่มีอภยาศัยที่จะมีชีวิตอย่างบรรพชิต สามารถเข้าใจธรรมะเป็นพระโสดาบัน อย่างหมอชิวโกโกมารภัทท์ ภุสสัฎฐ์ในครั้งนั้นก็พระอริยบุคคลกันมากมายหลายท่าน และสามารถรู้ความจริงถึงความเป็นพระอนาคามี ยังคงอยู่ในเพศภุสสัฎฐ์ได้ ต่อเมื่อไร บรรลุคุณธรรมเป็นพระอรหันต์แล้วจะไม่ครองเรือน จะต้องสละเพศภุสสัฎฐ์เพศบรรพชิต เพราะฉะนั้น ผ้ากาสาวพัสดุ์ซึ่งเป็นเพศบรรพชิตคือเครื่องหมายของพระภิกษุที่เป็นอรหันต์ แต่ถ้ายังไม่เป็นก็ศึกษาเพื่อขัดเกลาจิตใจทั้ง ๆ ที่เป็นฆราวาส ภุสสัฎฐ์ ก็ศึกษาได้ แต่ต้อง เป็นไปตามอภยาศัยตามเหตุปัจจัยที่ได้สะสมมา

เพราะฉะนั้น พุทธบริษัทในครั้งนั้นจึงมี 4 ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา แต่ในยุคนี้โดยที่ พระองค์ทรงเห็นว่า ผู้หญิงไม่เหมาะที่จะเป็นเพศบรรพชิต แต่ในครั้งนั้นเมื่อท่านพระอานนท์ทูลขอ ว่า ผู้หญิงสามารถบรรลุคุณธรรมถึงความเป็นพระอรหันต์ได้ ในกาละนั้นก็ทรงอนุญาต แต่ เกรงครัดมากในการให้เป็นภิกษุณี จนกระทั่งพระภิกษุณีก็ค่อย ๆ หดสิ้นไปด้วยความยากลำบาก ที่จะบวชเป็นภิกษุณีได้ ยุคนี้สมัยนี้พุทธบริษัทก็คือ ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ถ้าเป็นผู้ที่นับ ถือพระพุทธศาสนา พุทธะ คือผู้รู้ รู้ตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้และทรงพระมหากรุณา แสดงธรรมะให้เราเริ่มเข้าใจความลึกซึ้งอย่างยิ่ง เพื่อดำรงพระธรรมไว้เพื่อสืบต่อ ๆ ไป ไม่ใช่แต่ เฉพาะในยุคนี้สมัยนี้ ตราบที่พระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ได้ เพื่อประโยชน์แก่ตนเองและคนอื่น และ ชาวโลก

น่าเสียดายถ้าจะไม่มีใครศึกษา พระพุทธศาสนาก็จะอันตรธาน

บ. ขอบพระคุณท่านอาจารย์สุจินต์มากครับ

สุ. ค่ะ ขอบคุณค่ะ

บ. ขอบคุณครับ